

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Sofia Hopia

Kielirikasteinen varhaiskasvatus päiväkodin arjessa

Vinkkikooste varhaiskasvattajalle

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

22.1.2020

Tekijä(t) Otsikko	Sofia Hopia Opinnäytetyön otsikko
Sivumäärä Aika	28 sivua + 2 liitettä 22.1.2020
Tutkinto	Sosionomi (AMK)+ varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaiskasvatuksenopettaja
Ohjaaja(t)	Lehtori Niina Pietilä Lehtori Miia Ojanen
<p>Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö, joka koostuu tuotoksesta ja teoreettisesta osuudesta sekä opinnäytetyön aiheen perustelusta ja arvioinnista. Opinnäytetyön tarkoituksena on kielirikasteisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen ohjeistaminen, teoreettisen viitekehyksen perustein. Teoreettinen tausta tarkastelee vuorovaikutuksen, leikin sekä päiväkodissa tapahtuvien arjen rutiinien kokonaisuutta osana kielellisten valmiuksien kokonaisuutta, jotka kaikki vaikuttavat toisen kielen omaksumiseen. Aluksi tarkastellaan kielitaidon syntymistä, josta edetään leikin perustehtäviin ja sen merkitykseen lasten kielitaidon edistäjänä ja moninaisena oppimisen edistäjänä. Leikissä tapahtuva vuorovaikutus on luonnollinen tapa kehittää kielitaitoa lapsilähtöisesti ja arjen rutiineja muovaamalla pystytään tarjoamaan yhä moninaisempia mahdollisuuksia kielen kehittämiseksi ja toisen kielen omaksumiseksi, unohtamatta oppimisympäristön merkitystä. Lopuksi kuvataan opinnäytetyön tausta ja tarve, sekä minkä perusteella opinnäytetyö on saanut alkunsa. Viimeisenä tarkastellaan opiskelijan opinnäytetyöprosessia ja reflektoidaan kokonaisvaltaista ammatillista kasvua opinnäytetyö prosessinaikana.</p> <p>Opinnäytetyön tuotoksena on syntynyt kielirikasteista varhaiskasvatusta ohjeistava vinkki-kooste, jolla halutaan positiivisesti vahvistaa ja kannustaa kielirikasteisuuden tuomiseen osaksi omaa työskentelytapaa. Perusajatuksena on tarjota varhaiskasvattajalta toiselle helposti lähestyttävä ja nopeasti työn ohella selattava kooste, josta voi aloittaa englanninkielen tuomisen osaksi rutiineja. Haluan vinkkikoosteellani näyttää, kuinka kielirikasteista varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa arkisen vuorovaikutuksen, rutiinien sekä lasten välisen leikin- ja vuorovaikutuksen ollessa välineinä oppimiselle. Muovaamalla myös toimintaympäristöä virikkeellisemmäksi ja lasta innostavammaksi, kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tuominen herättää suuren kiinnostuksen kieltä kohtaan, jolloin ollaan kielirikaste- käsitteen ytimessä. Opinnäytetyössä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen kohdekielenä on englanninkieli, johtuen sen asemasta maailman yleiskielenä.</p>	
Avainsanat	vuorovaikutus, leikki, varhaiskasvatus, kielirikaste

Author(s) Title	Sofia Hopia The Collection of tips for language enrichment
Number of Pages	28 pages + 2 appendices
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Early Childhood Education
Instructor(s)	Miia Ojanen, Lecturer Niina Pietilä, Lecturer
<p>This thesis consist of theoretical background of the end product, and the description of the process. The theory supporting this thesis emphasises the importance of everyday interaction and play in a child's language development. Daily interaction at the kindergarten and also play are repeating themes throughout the thesis and in the final outcome because they are the most natural ways for children to learn and being taught.</p> <p>The end product of this practice- based thesis is from originated from the author's desire to compile a collection of functional tips to encourage early childhood education professionals as the author herself to use English language as the enrichment language. The main goal of this diverse thesis was to make the collection of tips easy to use at work and to show how to use children's play and mutual interaction, including the interaction between adults and children, on a daily basis as a learning devise meanwhile adjusting the learning environment more. The end product of this diverse thesis was made for the author as a future kindergarten teacher and possibly for the professionals in the field early childhood education. The collection of tips includes examples of easy ways to start to increase language enrichment in kindergartens on a daily basis and shows how easy and fun it is to add language enrichment to your own job.</p>	
Keywords	interaction, play, early childhood education, language enrichment

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lapsi ja kielitaito	3
3	Lapsi ja leikkitaito	6
4	Kielirikasteinen varhaiskasvatus	8
5	Arkinen vuorovaikutus oppimisen välineenä	10
6	Kielen oppiminen ja omaksuminen	13
7	Oppimista edistävä toimintaympäristö	15
8	Opinnäytetyön tarkoitus	17
9	Tuotoksena vinkkikooste	19
9.1	Tuotoksen toteutustavan perustelu	19
9.2	Toiminnallisen opinnäytetyön prosessikuvaus	22
10	Opinnäytetyön tuotoksen arviointi	24
10.1	Työelämälle osoitettujen kysymysten tarkoitus	25
10.2	Tuotoksen saama palaute ja reflektointi	25
11	Pohdinta	28
	Lähteet	30
	Liitteet	
	Liite 1. Vinkkikooste varhaiskasvattajalle	
	Liite 2. Kyselylomake palautteen antamista varten, koskien opinnäytetyön tuotosta	

1 Johdanto

Monipuolinen kielitaito nähdään nykyään yhtenä merkittävimmistä työelämässä tarvittavista taidoista. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan kielirikasteista varhaiskasvatusta, kohde kielenämme englanninkieli, sillä globaali maailma edellyttää yksilöltä englanninkielentaitoa jo lähes oletusarvoisesti, kun englanninkielen asema maailman yleiskielenä on kiistaton ja tämän kautta välttämätön kansainvälisen kommunikaation väline. Englanninkieli alkaa olemaan yleiskielenä jo niin arkinen, että tulevaisuudessa työelämäaloilla sitä pidetään jo itsestään selvänä kansalaistaitona (Lintunen & Pietilä 2014, 11-13). Tänä päivänä lapset kasvavat moninaisessa maailmassa niin kielellisesti, että kulttuurisesti. Varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä, osana kulttuurikasvatusta, on rohkaista lasta tutustumaan uusiin kieliin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 30) Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kielten oppimisen tukeminen, lasten motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen. Kielirikasteisen varhaiskasvatuksen, tai muun kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestämisestä määrätään aina paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa, jonka mukaisesti varhaiskasvatusta tarjotaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018).

Tavoitteena tässä toiminnallisen opinnäytetyön kokonaisuudessa oli tuottaa Vinkki-kooste varhaiskasvattajalle. Opinnäytetyön tuotoksessa eli Vinkki-koosteessa havainnollisesta kielirikasteisen varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa, käytännön esimerkkien kautta. Vinkki-koosteeseen on tuotu konkreettisia esimerkkejä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen sisällyttämiseksi päiväkodissa tapahtuviin arjen tilanteisiin, kuten esimerkiksi ruokailuun, pukemistilanteisiin sekä siirtymätilanteisiin. Vinkki-koostetta laadittaessa on huomioitu varhaiskasvatussuunnitelmassa esitettyjä oppimisen osa-alueita. Varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen osa-alueet tuodaan osaksi opinnäytetyön teoreettista osuutta liittämällä ne pedagogisiin perusteluihin osaksi opinnäytetyön tuotosta. Vinkki-koosteen tarkoituksena on rohkaista varhaiskasvattajaa tuomaan kielirikasteisen varhaiskasvatuksen määritelmän mukaista toimintaa osaksi omaa työtä. Tämän takia opinnäytetyön tuotoksen alussa on myös tietopaketti, joka määrittelee kielirikasteisen

varhaiskasvatuksen lyhyesti. Tietopaketti Vinkkikoosteen alussa mahdollistaa myös sen soveltamisen ilman, että on perehdytty opinnäytetyötekstiin.

Opinnäytetyö alkaa kielitaidon kehittymisen perusteista, josta edetään leikin teoriaan näkökulman ollessa vahvasti leikissä tapahtuva vuorovaikutus, kielitaidon edistäjänä. Eri-tyisesti lasten omaehtoisessa leikissä tapahtuva vuorovaikutus on luonnollinen tapa kehittää kielitaitoa lapsilähtöisesti ja arjen rutiineja muovaamalla pystytään tarjoamaan yhä moninaisempia mahdollisuuksia kielen kehittämiseksi. Tämän jälkeen avataan kielirikasteisen varhaiskasvatuksen käsitettä ja kuinka kielirikasteisen varhaiskasvatuksen kautta omaksutaan ja opitaan kohdekieltä. Seuraavaksi käsitellään oppimisympäristön mahdollisuuksien tarkastelu oppimisvälineenä ja kuinka sitä muovaamalla, voidaan edistää kielirikasteisen varhaiskasvatuksen toteutumista. Teoriataustassa kuvataan myös opinnäytetyön tarkoitus sekä tuotoksen toteutustapa. Opinnäytetyössä tarkastellaan myös toiminnallisen opinnäytetyön kokonaisuuden prosessi, jossa kerrotaan toiminnallisen opinnäytetyön tekemisestä. Opinnäytetyö ei ole toteutettu toimeksiantona, joten opinnäytetyön ja työelämän yhteistyö tuodaan nähtäväksi opinnäytetyön tuotoksen arvioinnissa. Lopuksi käsitellään opinnäytetyön kokonaisuutta reflektoiden sitä pohdinnan kautta.

2 Lapsi ja kielitaito

Kielitaidon kehittyminen avaa lapsen maailman uudelle tasolle, se tuo mukanaan mahdollisuuden olla yhteydessä toisiin ihmisiin. Kielen muodostuminen on lapsen kehitykselle merkityksellistä, sillä kielitaidon kehittyminen luo mahdollisuudet havaitsemiseen, tietämiseen sekä tuntemiseen. Kielen kehityksen ja kielitietoisuuden edesauttamiseksi on tärkeää, että lapselle puhutaan jo ennen kuin tämä itse tuottaa kieltä. Sanavarasto ja kieli kehittyvät ympäröivästä maailmasta havainnoidun puheen avulla. (Nurmilaakso & Välimäki, 2011.) Kielen avulla ilmaistaan omaa itseä sekä tuodaan esiin omaa yksilöllisyyttä. Kieli on tärkeä työväline uuden oppimisessa sekä vanhan tiedon kehittämässä (Nurmilaakso, Marja 2011, 31). Lapset omaksuvat kielen ja kommunikoinnin merkityksen hyvinkin vaivattomasti, vaikka kehitysvaiheittain syntyy yksilöllisiä eroavaisuuksia. Lasten kielellisiä taitoja tukee ja kehittää monipuolinen ja virikkeellinen sekä vuorovaikutuksellinen kieliympäristö, jossa lapsia kannustetaan kielenkäyttöön sekä vuorovaikutukseen vertaisryhmänsä kanssa. On myös tärkeää, että lapselle annetaan palautetta hänen saavutuksistaan ja vahvistetaan kielen käyttöä. Aikuisen rooli on tukea lasta ja rohkaista häntä vuorovaikutukseen niin lapsien, kuin aikuisten kanssa.

Kielen merkitys yksilön kehityksessä voidaan tiivistää neljään keskeiseen alueeseen, vuorovaikutukseen, mielen sisältöihin, toimintaan ja yksilön minuuden kehittymiseen. Vuorovaikutus toisten kanssa, on luonnollisin tapa oppia ja opetella kieltä. Puhe on ihmisten välisen viestinnän kehittynein ja keskinäisin muoto. Kieli auttaa lasta viestimään omia tarpeitaan ja halujaan, on väline toisten ihmisen ymmärtämiseen, sekä työväline ihmissuhteiden muodostamiseen ja ylläpitämiseen. Kieli tukee kognitiivista kehittymistä. Kieli auttaa lasta jäsentämään omia havaintojaan sekä kokemuksiaan. Kieli mahdollistaa lapselle taidon muovata sisäistä kuvaansa ympäröivästä maailmasta ja luoda oman suhteensa siihen. Kielitaito mahdollistaa ajattelun ja kuvittelun sekä on työväline lukemaan oppimiseen. Lapsi oppii kielen avulla myös täsmällisempään ja monipuolisempaan toiminnan suunnitteluun ja kykenee säätelämään omaa toimintaansa. Hän saa myös kielen välityksellä palautetta sosiaaliselta ympäristöltään. Yhteisön normit ja arvot välittyvät pitkälti yhteisönjäsenten välisessä vuorovaikutuksessa, esimerkiksi varhaiskasvatusympäristössä. Kielitaidon karttuessa, myös käsitys omasta minästä monipuolistuu. Omasta toiminnasta ja tarkoituksistaan voi kertoa ympärillä oleville kielen avulla. (Takala, Annika & Takala, Martti 1988, 162-163.)

Puheen, kielen ja kommunikoinnin kehitys pohjautuu jo varhaiseen vuorovaikutukseen ennen sanojen muodostumista. Lapsi ilmaisee itseään ilmeillä, eleillä, ääntelyllä ja toiminnan kautta. Kielen kehittyminen liittyy lapsen kognitiivisten taitojen kokonaisuuteen sekä on lapsen aivotoiminnan kehittymisen ja hänen ympäristönsä jatkuvan vuorovaikutuksen tulosta. (Nurmilaakso, Marja 2011, 31-32.) Lapsen kielen kehittyminen alkaa jo varhain vauvaiässä, kun lapsi on vuorovaikutuksessa vanhempansa kanssa. Varhainen vuorovaikutus on merkittävä tekijä lapsen kognitiivisten taitojen, tunnetaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä, jotka kaikki ovat yhteydessä kokonaisvaltaiseen kielen kehittymiseen. (Hastrup & Puura 2018.) Leo Vygotskyn mukaan lapsen kehityksessä kieli on sosiaalisen vuorovaikutuksen väline, jonka kehitys alkaa heti sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Vygotskyn mukaan lapsen tarve sosiaaliseen vuorovaikutukseen on synnynäistä. Mikä selittää varhaisen vuorovaikutuksen merkityksen suhteessa lapsen kognitiivisiin taitoihin. Juurikin sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta yksilön kognitiiviset toiminnot alkavat kehittymään, osanaan myös kielelliset toiminnot. Kielen kehittyminen yhdistetään osaksi kokonaisuutta lapsen kognitiiviseen kehitykseen, kuten älykkyyden, ajattelun, havaitsemisen, muistin ja puheen kehitykseen. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 153.) Jean Piaget'n näkemys kielellisestä älykkyydestä osana ihmisen kognitiivisia taitoja, tukee varhaisen vuorovaikutuksen merkityksellisyyttä osana lapsen kielellistä kehittymistä. Kielellisten taitojen kehittyminen on Piaget'n teoriassa osa sensomotorisen kehittymisen kokonaisuutta, kehitys on nopeaa ja merkityksellistä sekä rakentaa pohjan lapsen kognitiivisille toiminnoille. Haasteet kielenkehityksessä havaitaan suoraan lapsen kielellisten taitojen kehittämisessä tai mahdollisesti myös vuorovaikutustaitojen kehittämisessä. Havaittavat poikkeamat kielen tai vuorovaikutuksen kehityksessä voivat olla merkki kielellisestä erityisvaikeudesta. Kielellisessä erityisvaikeudessa lapsen kielen kehitys viivästyy tai etenee poikkeavasti verrattuna muuhun kehitykseen. Kielelliseen erityisvaikeuteen voi liittyä esimerkiksi motoristen taitojen haasteita, tarkkaavuuden häiriöitä tai sosiaalisten taitojen puutteita. (Nurmilaakso, Marja 2011, 31-33.) Kehittyvä lapsi oppii kielen sekä viestinnän erilaiset käyttötarkoitukset kommunikoidessaan eri ihmisten kanssa ja erilaisissa tilanteissa. Kommunikointitaidot- ja valmiudet monipuoliseen vuorovaikutukseen jatkavat kehittymistään läpi elämän. Kielellisten taitojen sekä valmiuksien kokonaisuus muodostuu seuraavista osa-alueista: vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheentuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielitietoisuus sekä kielellinen muisti ja sanavaranto. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40-43.)

Kieltä opetellessaan lapsi harjoittelee jäsentämään samanaikaisesti havaintojaan sekä oppii uusia asioita kielen avulla. Lapsen vahva halu luoda yhteys toisiin ihmisiin ja jakaa

havaintonsa heidän kanssa vahvistaa lapsen pyrkimystä havainnoida sekä kielellisesti ilmaista hänen ympärillään tapahtuvia. Puheesta syntyy lapselle uudenlainen väline sosiaalisen vuorovaikutukseen ja ajatusten sekä tunteiden viestimiseen. Kielen avulla lapsi pääsee muodostamaan kuvaa itsestään yksilönä ja ilmaisemaan itseään osana omaa yhteisöään ja tulla näkyväksi toimijaksi. Varhaiskasvatuksen ympäristöt, kokopäiväinen toiminta ja siihen sisältyvät arjen rutiinit sekä etukäteen suunnittelut päivän aktiviteetit, tarjoavat lukuisia mahdollisuuksia ja tilaa spontaanille vuorovaikutukselle, joka on kielen kehittymisen näkökulmasta tärkeää. Rakentamalla arkiselle vuorovaikutukselle turvallisen ympäristön, se voi mahdollistaa lapselle syvempiä oppimiskokemuksia lisäämällä kykyä käsitteellistämiseen ja päättelyyn sekä lisätä sisäistä motivaatioita oppimiseen. Hyvän ja turvallisen vuorovaikutuksen lähtökohtana on se, että lapsi kohdataan yksilöllisesti sekä hänelle henkilökohtaisesti osoitetulla tavalla. (Korkeamäki, Riitta-Liisa 2011, 42-45.)

3 Lapsi ja leikkitalo

Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää sekä antaa heille mahdollisuuden aktiiviseen toimijuuteen: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset muodostavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset pyrkivät jäljittelemään sekä samalla luomaan uutta, muuntamalla aiemmin näkemäänsä ja kokemaansa. Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikkiessään lapsi kehittää sosiaalisia taitojaan ja opettelee vuorovaikutustaitojen peruselementtejä, kuten yhteisön normeja. Leikissä harjoitellaan keskustelua, neuvottelua ja toisen kuuntelua ja tätä kautta myös kielitaito pääsee osaksi kehitystehäviä. Kieli, ajattelu ja muisti kehittyvät, kun pelit tai leikit vaativat lapselta ongelmanratkaisua, muistamista, kokeilemista ja ajattelua sekä ymmärtämistä eli lähes kaikkia oppimisen edellytyksiä ja mitä oppiminen on. Leikit opettavat motorisia taitoja, hienomotoriikkaa ja karkeamotoriikkaa. Monipuolistamalla leikkiä, aikuisella on mahdollisuus rikastuttaa leikin kautta tapahtuvaa oppimista. Vapaassa leikissä lapsilla on mahdollisuus päästää myös luovuutensa valloilleen. Leikki kehittyy lapsen kanssa hänen varttuessaan, jolloin leikin sisältöä reunustaa myös sen hetkinen kehitystehtävä. (Ginsburg, Kenneth 2007.) Lapsen omaehtoinen leikki on myös tärkeää henkiselle kehitykselle. Leikissä opittavat taidot tuovat kokemuksia ja oivalluksia. Se auttaa luomaan ja kuvittelemaan sekä neuvottelemaan ja ymmärtämään toista ihmistä, leikillä on siis merkittävä rooli lapsen vuorovaikutustaitojen kehittämisessä. Leikin kautta lapsi pääsee myös kehittämään itseään. (Urho & Vehkalahti 2013, 8-9.) Leikkiessään lapsi heittäytyy eri rooleihin ja opettelee sen kautta oppimaan sosiaalista älykkyyttä, kuten toisen asemaan heittäytymistä. Lapsen leikkiessä ja opetellessa uusia taitoja leikin kautta, keskushermosto muokkaa lapsen omia kykyjä ja taitoja. Leikeille on tyypillistä, että ne käsittelevät sen ajan kulttuuria, eettisyyttä ja moraalikehitystä. (Helenius & Lummelehti 2014, 14-15.)

Leikki ja kieli ovat ihmiskulttuuriin sidoksissa olevia ilmiöitä. Kehittyessään lapsi sisäistää näitä kulttuurisia malleja, jotka ovat olemassa häntä ympäröivässä maailmassa. (Helenius, Aili & Korhonen, Riitta 2011, 70-71.) Kieli omaksutaan seurauksena kommunikaatiosta, jota leikkiessä myös tapahtuu. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Leikkiä voidaan tutkia monesta eri

näkökulmasta, mutta yksi on, että leikki on lasten puhetta, ennen kuin heillä on kieli aikuisen tavalla hallussaan. Jos aikuinen haluaa vaihtaa ajatuksia pienten lasten kanssa, parhaiten se toteutuu yhteisessä leikissä. Leikki on yksi tie lasten kokemuksiin, tunteisiin ja ajatteluun. (Helenius & Korhonen 2011.) Varhaiskasvatussuunnitelmassa tunnustetaan leikkiin kannustava toimintaympäristö sekä sitä ruokkiva toimintakulttuuri. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen tulee tunnistaa leikin merkityksellisyys lapsen hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä sekä oppimisen välineenä. Lapsille mahdollistetaan leikin ja sen kautta tapahtuva oppimisen ilo sekä kehitetään leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 30-31.)

Varhaiset leikkikokemukset mahdollistavat lapselle oppimisen, myöhempiä kehitysvaiheita varten, jäsentämien havaintojensa perusteella. Kolmivuotiaasta eteenpäin alkaa esiintyä rakenteluleikkejä sekä roolileikkejä, mukaan astuu roolien omaksumista edellyttävä toisten kanssa tapahtuva vuorovaikutus. Leikkien sisällöt ja toteutustavat monipuolistuvat iän myötä, jonka lapsen sosiaalisten, motoristen ja tiedollisten taitojen kehittyminen mahdollistavat. (Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurmi, Pulkkinen & Ruopila 2015, 65-66.) Sääntöjen opettelu sekä rajojen hakeminen ovat tavallista leikissä 3 – 4 -vuotiailla. Aikuisen rooli on vielä suuressa osassa, sillä lapsi ei kykene toimimaan itsenäisesti kaikissa arjessa eteen tulevilla tilanteilla. Aikuisten asettamat rajat luovat lapselle tunteen turvallisesta leiki- ja elinympäristöstä. (Vilén ym. 2013, 157-159.)

Päiväkodin toimintaympäristössä leikki rakentuu lasten keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Leikki mahdollistaa rikkaan vuorovaikutusympäristön, jossa lapset ylläpitävät yhteistä toimintaa, sosiaalisia suhteitaan sekä kehittävä tätä kautta kielitaitoaan. Lasten leikissä käyttämät teemat rakentuvat usein omista kokemuksista sekä erilaisista kulttuurisista sisällöistä. Tutustumis- ja ilmaisuleikit rohkaisevat ja innostavat lapsia vuorovaikutukseen toistensa kanssa. Myös lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus pääsee vahvistumaan. Ilmaisuleikit rohkaisevat lapsia ilmaisemaan itseään monin eri tavoin toisten lasten kanssa. On tärkeää, että aikuinen pyrkii luomaan läsnäolollaan ilmapiirin, jossa lapsien on turvallista ilmaista itseään. (Helenius & Lummelahti 2013, 169-171.)

4 Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös kaksikielisenä. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen muotoja ovat kielikylpy, laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus ja kielirikasteinen varhaiskasvatus. Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan opetussuunnitelman mukaan laajamittaiseen ja suppeampaan kokonaissuuteen. Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa toiminnan suunnittelu perustuu siihen, että kahdella kielellä toteutetusta varhaiskasvatuksesta muodostuu yhtenäinen kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat toiminnassa mukana ja kehittyvät vähitellen kasvattajien kielellisen mallintamisen ja lapsille suunnatun toiminnan kautta. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä, tällöin toiminta on myös intensiivisempää sekä kielioppiin keskitetympää. Suppeamman kaksikielisen eli kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää yleisesti lasten kielellinen mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Tavoitteena on muun muassa kielen oppimisen ja lasten kielellisen motivaation tukeminen sekä kielivalintojen monipuolistaminen. Kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa ei keskitytä varsinaiseen kielioppiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 51-52.) Kaksikielisen varhaiskasvatuksen käytäntömallit eroavat toisistaan sen mukaan, kuinka suurena osana vieras kieli on varhaiskasvatuksessa päivittäistä toimintaa ja arkea.

Lapset kykenevät omaksumaan samanaikaisesti useita eri kieliä. Varhaiskasvatuksessa, kuten myös kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa, tulee ottaa huomioon, että lapset kasvavat moninaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kielellisen moninaisuuden näkyväksi tuominen on osa kulttuurikasvatusta, joka edistää myös moninaisuuden hyväksymistä. Kaksikielinen varhaiskasvatus hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta, jolloin lapselle tarjotaan tavanomaista moninaisempaa kielikasvatusta. Moninainen kielikasvatus tarkoittaa käytännössä sitä, että lapsille tarjotaan mahdollisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä leikillisesti sekä tutkimuksellisesti. Kielirikasteen kohdekieltä käytetään konkreettisesti rinnakkain suomen kielen kanssa puhuen, leikkien, laulaen ja toiminnallisia menetelmiä apuna käyttäen sekä oppimisympäristöä visuaalisesti muovaten. Monikielinen ympäristö herättää lasten kielellistä uteliaisuutta ja kokeilunhalua visuaalisen havainnoinnin kautta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Kielirikasteinen varhaiskasvatus on osa suppeampaa kaksikielisyyden varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Toisen kielen näkyvyys kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa on määritelty olevan alle 25 prosenttia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tehtävänä on tuoda näkyväksi kielten moninaisuus. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä ja edistää kulttuurisen moninaisuuden kohtaamista. Myös lasten yksilöllisille kielellisille lähtökohdille annetaan tilaa ja ne huomioidaan toimintaa suunniteltaessa sekä arjen toiminnassa. Varhaiskasvatuksen arjessa tulee päivittäin antaa tilaisuus vaihteleviin sekä ajallisesti riittäviin kielenkäytön tilanteisiin ja ilmaisun harjoittamiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 30-31).

5 Arkinen vuorovaikutus oppimisen välineenä

Kieli kehittyy vuorovaikutuksessa. Kielen ja vuorovaikutuksen kehittyminen tapahtuu lapsille suunnatussa tai heidän välillään tapahtuvassa toiminnassa ja sen kautta tapahtuvassa vuorovaikutuksessa varhaiskasvatuksessa. Kieltä ja vuorovaikutusta aktivoiva oppimisympäristö tarjoaa mahdollisuudet lapsilähtöiselle leikille ja toiminnalle. Lapsi oppii ja omaksuu kaikista hänen ympärillään tapahtuvista asioista. On tärkeää, että kieli ei ainoastaan ympäröi lasta vaan hänellä on mahdollisuus vahvistaa omaa kielitaitoaan. Oppiakseen kieltä lapselle on tarjottava mahdollisuus kielen käyttämiseen päivittäisissä tilanteissa. (Gyekye, Marjaana & Nikkilä Päivi 2013, 10-12.) Varhaiskasvatusympäristössä tapahtuvan arkisen vuorovaikutuksen tulee mahdollistaa ja rohkaista lasta hyvään ja monipuoliseen vuorovaikutukseen. Varhaiskasvattajan tehtävänä on tukea vuorovaikutusta ja edistää vertaissuhteiden syntymistä ja tukea niissä tapahtuvaa vuorovaikutusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 30.)

Varhaiskasvatusympäristössä kasvattajien ja lasten sekä lasten välillä tapahtuva keskinäinen vuorovaikutus luovat perustaa kielen kehitykselle. Toimiva vuorovaikutus edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 31.) Vuorovaikutustaitojen kokonaisvaltaisen kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapset kokevat myös tulevaisuutensa kuulluksi omien kokemuksensa kautta ja että heidän aloitteisiinsa myös vastataan. On tärkeää, että varhaiskasvattajat kohtaavat lapsen myös sanottamattoman vuorovaikutuksen keinoin osana sanallista kommunikaatiota. Vuorovaikutuskeinojen tukeminen tapahtuu myös lasten välistä vuorovaikutusta tukien ja rohkaisten sekä lasten ja kasvattajien vuorovaikutussuhteen kautta. Aikuinen pystyy tuomaan arkista vuorovaikutusta osaksi oppimista olemalla kielellisenä mallina kohdatessaan lapsen. Arkisten asioiden kertominen ja selittäminen lapselle tarjoavat hänelle mahdollisuuden kielitaidon mallintamiseen ja herättää lapsen kiinnostusta myös ympärillä olevista asioista samalla tarjoten kuulluksi tulemisen tunteen. (Helenius & Lummelehti 2013, 229-231.)

Monet päiväkodin arjessa tapahtuvat toiminnot antavat mahdollisuudet monipuoliseen ilmaisuun ja kielelliseen kehittymiseen sekä leikkiin. Keskusteluhetket eivät kuulu leikkikäsityksen alle, mutta ne ovat kielellistä ilmaisua kehittäviä toimintahetkiä, joissa lapset

oppivat keskustelemaan eri aiheista aikuisen kanssa sekä toistensa kanssa aikuisen johdattelemana. Kuvailu mahdollistaa lasten välisen vuorovaikutuksen leikin muodossa, kerronta puolestaan tarjoaa mahdollisuuden kuunnella sekä esittää. Aikuinen mahdollistaa kerronnan myös hiljaisemmillekin lapsille, johdattelemalla sekä rohkaisemalla. Kaikkia kannustetaan kertomaan sekä kuuntelemaan toistensa puhetta. (Helenius & Lumme-lahti, 172-175.) Lasten yhteinen toiminta ikätoverien kesken on oiva mahdollisuus kasvattajalle kiinnittää huomiota kielen kehityksen tukemiseen ja opettamiseen.

Leikki on lapsen sisäisestä motivaatioista syntyvää vapaaehtoista toimintaa, jonka kautta hän oppii uusia asioita sekä jakaa niitä toisten kanssa. Leikillinen lapsi pyrkii leikkitoimintaan aina, kun ympäristössä on siihen mahdollisuus. (Lautamo & Lyytinen 2003, 226). Lapsen leikissä yhdistyvät keskeisimmät lapsien oppimista edistävät tekijät: yhdessä tekeminen, innostus ja omien taitojen haastaminen. Lapsen kasvaessa ja kehittyessä, hänen leikkinsä kehittyy ja muovautuu eri kokemusten ja iän perusteella. Kasvattajien ja lasten, ohjatussa leikissä tai toiminnassa, sekä lasten omaehtoisessa leikissä tapahtuva vuorovaikutus luovat perustaa myös ajattelun ja kielen kehitykselle sekä yhä kehittyville leikkitaidoille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 39-40.) Myös päiväkodissa mahdollistuva muu toiminta, sekä päivittäiset rutiinit tarjoavat lapsille luonnollisen mahdollisuuden oppia niihin liittyvää kieltä sekä sanavarastoa. Lapset tarvitsevat virikkeellisen sekä toiminnallisen ympäristön, jossa kielen oppimista tuetaan moninaisesti ja johdonmukaisesti. Päivittäiset rutiinit, kuten ruokailutilanteet, siirtymätilanteet ja yhteisölliset kokoontumiset, sekä arkipäivän toiminnot ovat tilanteita, joissa lapsi tarvitsee jatkuvasti kieltä ja hänen kielitaitonsa kehittyy. Leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä ilmaisu myöskin kehittävät kielitaitoa jatkuvasti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19-20.) On tärkeää myös kiinnittää huomiota siihen, millaista on lasten välinen muu vuorovaikutus päiväkodissa, jolloin pystytään rakentamaan lapsilähtöisiä pedagogisia keinoja arkeen (Alila & Parrila, 2011).

Kasvattajan on tärkeää kiinnittää oppimisympäristössä huomiota omaan kielen käyttöön. Havainnoimalla oppimisympäristön etäisyyksiä ja yleistä melutasoa, voi suunnitella oman äänen käyttönsä, sillä tilanteissa on paljon lapsia ja puhetta samanaikaisesti. Kielenoppimista edistää se, että sanat erotetaan selkeästi yleisestä puheen virrasta. Lapsen kaksikielistä varhaiskasvatusta tukee se, että avainsanat ja -asiat ovat visuaalisesti nähtävissä. (Gyekye & Nikkilä.) Lapsen vuorovaikutustaitojen kehitystä tukee kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että aikuinen vastavuoroisesti reagoi heidän aloitteisiinsa. Arkisen vuorovaikutuksen merkityksellisyys vuorovaikutustaitojen kehittymisen

kannalta on oleellinen. Aikuisen täytyy lasta kohdatessaan huomioida myös non-verbaalinen viestintä ja toimia sensitiivisesti. Kasvattajien tehtävänä on rohkaista lapsia myös kommunikoimaan vertaisryhmässä toistensa kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 41.)

6 Kielen oppiminen ja omaksuminen

Kielen oppimisen tutkimus on monitieteistä, joista on syntynyt lukuisia erilaisia teorioita, joiden kautta kielen oppimista tarkastellaan. Kielen oppimisen teorioita tarkastellaan kielellisenä ilmiönä ja sosiaalisen vuorovaikutuksen välineenä. Psykolingvistiset teoriat tarkastelevat kielen oppimista yksilön näkökulmasta ja pyrkivät selvittämään, mitä yksilössä tapahtuu kun kieltä opitaan. Ne tarkastelevat kielenoppimista kielellisenä ja psykologisen prosessina. Psykolingvistiset teoriat pitävät sisällään nativistiset teoriat, joiden mukaan kielen oppiminen on biologisesti määräytyvä prosessi, jossa yksilö tiedostamattaan omaksuu ympäröivän kielen eli synnynnäinen valmius kielen oppimiseen. Kognitiiviset teoriat tutkivat kielen oppimista kokonaisvaltaisena kognitiivisena oppimisprosessina, jossa muistin merkitystä tutkitaan kielen oppimisessa. Kognitiivisen taidon oppimisen malli nimeää etenkin työmuistin tärkeyden, kun opitaan kognitiivisesti monitahoisia taitoja. (Järvinen 2014, 72-74.) Tässä opinnäytetyössä on oleellista tuoda ilmi sosiolingvistiset teoriat toisen kielen oppimisen näkökulmasta, sillä toisen kielen oppiminen ja omaksuminen tapahtuvat vuorovaikutuksessa ympäristön- ja sen yhteisön kanssa. Sosiolingvistiset teoriat tarkastelevat kielen oppimista ja omaksumista ympäristöteoreettisesti eli sosiaalinen ympäristö ja vuorovaikutus ovat ensisijaisen tärkeitä kielenoppimisessa. (Järvinen 2014, 69.) Opinnäytetyön kannalta on olennaista tarkastella niitä kielenoppimisteorioita, joissa kieli on sosiaalisen vuorovaikutuksen väline ja kielen oppiminen sekä omaksuminen tapahtuvat ympäristön kanssa sekä vuorovaikutuksen kautta. Ympäristöä muovaamalla sekä vuorovaikutusta ja siihen liittyviä sisältöjä, kuten erilaiset päivittäiset tilanteet, lorut, riimit ja sadut, voidaan muovata toisen kielen omaksumista tukevaksi.

Sosiokulttuuristen oppimisteorioiden mukaan ympäröivä maailma on virikkeellinen sekä vuorovaikutuksellinen oppimisympäristö ja oppiminen tapahtuu yksilöiden välisissä vuorovaikutussuhteissa. Sosiokulttuurisen oppimisen teoreettinen viitekehys on saanut vaikutteita muun muassa Vygotskyn kasvatusteorioista, joissa sosiaalinen ja kulttuurinen konteksti muodostavat yksilön oppimisen. Tätä kutsutaan kaksitasoiseksi oppimiseksi eli yksilö oppii seurauksena vuorovaikutuksesta ympäristön kanssa ja lopulta opittu muuttuu sisäiseksi ominaisuudeksi, kuten toinen kieli. Tämän oppimisen prosessin merkittävin tekijä on vuorovaikutuksessa tapahtuva kielellinen välittyminen. (Järvinen 2014, 83-84.)

Toisen kielen oppimiseen sisältyy paljon automaattista sekä tiedostamatonta kielen omaksumista. Toisen kielen oppimista voidaan pitää monimuotoisena ilmiönä. Kieltä opitaan erilaisissa ympäristöissä sekä tilanteissa. Jo kielen oppimisen peruskäsitteistössä

on eroavaisuuksia. Kielen oppiminen ja omaksuminen ovat eri asioita. Omaksuminen voidaan nähdä prosessina, jossa kieltä opitaan alitajuisesti, kuten äidinkieltä. Oppiminen puolestaan on tiedostettua toimintaa, jolloin opetellaan kieliopillisia sääntöjä. (Pietilä & Lintunen 2014.)

Moninaiset työskentelymenetelmät ovat hyvin luonnollinen piirre päiväkodin toiminnassa. Toimintaan vaikuttaa useita eri tekijöitä, joiden perusteella lapselle tarjotaan oppimisen ja omaksumisen mahdollisuuksia. Vaikka työskentelytapoja on lukuisia, on hyvä katsastaa, mitä oppimisen edellytyksiä toimintaan sisältyy ja miten oppimista saavutetaan valituilla toimintamalleilla. Toimintatavoilla vaikutetaan suoraan lapsen oppimiseen ja omaksumiseen kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa ja päästään lapsen lähikehityksen vyöhykkeelle. Kielen omaksumista ja oppimista tapahtuu lukuisissa tilanteissa päiväkodin arjessa. Kielirikasteessa voidaan hyödyntää erilaisia työskentelytapoja eri tilanteisiin, joissa lapset oppivat ja omaksuvat kohdekieltä. Usein työskentely tapahtuu tiedostetusti, jolloin toiminta on tarkoin suunniteltua ja organisoitua, toiminnassa järjestetään ehkä erillisiä tuokioita, tai tiedostamatta toiminnan ohella ja arjen rutiineissa. Työtavat voivat olla spontaaneja ja arjen rutiineihin sekä toimiin sisällytettyjä, kuten arkiseen vuorovaikutukseen, ruokailuun, pukemiseen ja siirtymätilanteisiin Näiden toistuvien rutiinien aikana lapsi kuulee yhä uudestaan samaa sanastoa. Toistuvat arjen rutiinit auttavat lapsia arvaamaan ja päättämään asian sisällön, jolloin kohde kielen opettamista tapahtuu. Myös lapsille kielellisenä mallina toimiminen, kielirikasteisen varhaiskasvatuksen kohdekielen monipuolinen käyttö sekä lasten ymmärtämisen tarkistaminen ovat toimintatapoja, joita kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää. Myös oppimisympäristöön liitettävää visuaalista havaintomateriaalia voidaan hyödyntää sekä vanhaan, jo opittuun tietotoon yhdistetään uutta. Sitä käytetään kielellisen viestin tukena, helpottamaan lapsen ymmärtämistä. Tällaisia havaintomateriaaleja ovat esimerkiksi erilaiset symbolit, kuvat ja esineet, jotka kaikki tukevat lasta sisällön ymmärtämisessä ja muistiin painamisessa. Myös kommunikaatiotilanteisiin kannustaminen ja vuorovaikutustilanteissa kielirikasteisen varhaiskasvatuksen kohdekielen käyttäminen edistää toisen kielen omaksumista ja oppimista. (Harju-Luukkainen 2007, 131-133.)

7 Oppimista edistävä toimintaympäristö

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota kehittävä, oppimista edistävä ja turvallinen oppimisympäristö. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöillä tarkoitetaan niitä tiloja ja paikkoja, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka muodostavat kokonaisuuden, joilla tuetaan lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöä suunniteltaessa tulee huomioida lapsilähtöisyys. Oppimisympäristöjen tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja innostaa ja ylläpitää oppimisen halua. Oppimisympäristön tulee myös tarjota mahdollisuudet monenlaiseen pedagogiseen toimintaan ja niitä tulee voida hyödyntää ja muuntaa tarpeen mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32.)

Lapsen kiinnostusta uuteen kieleen voidaan herätellä muokkaamalla toimintaympäristöä lasta innostavammaksi. Ryhmätiloja voidaan muovata visuaalisesti kiinnostavammaksi ja motivoivammaksi, esimerkiksi sanoilla, kirjaimilla, kuvilla ja väreillä. Tällöin oppimisympäristö on lapselle kiinnostavampi, jolloin se edistää kielen omaksumista. (Gyekye & Nikkilä 2013.) Oppimisympäristöön voidaan liittää myös vanhojen totuttujen kuvien tilalle, uusia toisen kielen käännöksiä, jolloin vanhan tilalle on helppo rakentaa uutta ja se helpottaa lapsen muistiin painamista, kun samoja sisältöjä löytyy tutuilta paikoilta.

Oppimisympäristöä muokatessa tulee kuitenkin olla tarkkana ja tiedostaa motiivi oppimisympäristön muovaamiselle ja kenelle sitä muovataan. Mikäli tavoitteena on kielitietoisuuden kasvattaminen, tulee ympäristössä olla esillä tätä tavoitetta tukevia elementtejä. Kieltä tukevassa toiminnassa tulee esimerkiksi huomioida tekstien, kuvien ja kirjainten asettelu, ottamalla huomioon lapsen mittasuhteet ja havainnointikyky. (Lindgren, Päivi 2011, 56-57.) Oppimisympäristön visuaalisella luonteella on kokonaisvaltaisesti myös merkitystä sen suhteen, millaisiin elementteihin lapsi kiinnittää huomionsa ja miten hän niihin suhtautuu. Mikäli lapsi kokee oppimisympäristön jännittävänä, innostavana ja emotionaalisella tasolla turvalliseksi, hän löytää oppimisympäristön elementit herkemmin, sen sijaan mikäli oppimisympäristö herättää hänessä turvattomuutta, ahdistuneisuutta tai lapsi kokee tulevaisuuden torjutuksi, voi se vaikuttaa hänen valmiuksiinsa havainnoida oppimisympäristöön liitetyt elementit. (Russel & Snodgrass 1989, Lindgren 2011, 58.)

Oppimisympäristössä tapahtuvan toiminnan tulee myös kielellisesti aktivoida lapsia, jotka harjoittelevat toista kieltä. On hyvä liittää toimintaan yksittäisiä sanoja ja ilmaisuja

sekä esineiden ja asioiden nimityksiä, eli kartuttamalla perussanastoa. Kielitietoinen varhaiskasvattaja huomio myös äidinkielen merkityksen ja ymmärtää kielitaidon kehittymisen edellytyksiä, kun suunnitellaan, millaiseksi toimintaa järjestetään tai mitä siihen sisällytetään. Toisen kielen omaksumisen edistämiseksi omien tekemisien sanoittaminen ja asioiden nimeäminen, kuten käytettävät välineet kartuttavat uusia vieraan kielen sanoja. Lapsille tulee myös tarjota mahdollisuus ilmaista omaksumaansa päivän mittaan, jolloin oppimisen into säilyy. (Gyekye & Nikkilä 2013, 54-55.)

Kielitietoinen varhaiskasvatus tuo näkyväksi kielten jatkuvan moninaisuuden. Lapsille tuodaan ilmi, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä ja edistää kulttuurisen moninaisuuden kohtaamista. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin. Päivittäin toistuvat rutiinit ja toiminnan rakenteet on hyvä ottaa myös huomioon kielen omaksumisen mahdollistajana. Arjen toistuvat rutiinit kattavat suurenosan lapsen päivästä varhaiskasvatuksessa, jolloin rutiinien merkitys oppimiselle on myös suuri. Arkisissa tilanteissa toistuva johdonmukainen toiminta sekä vieraan kielen avainsanat, joko sanoitettuna tai liitettynä oppimisympäristöön visuaalisesti, tuo lapselle mahdollisuuden käyttää ilmaisuja omassa vuorovaikutuksessaan. (Gyekye & Nikkilä.)

8 Opinnäytetyön tarkoitus

Kielten opiskelu alkaa yhä aiemmin ja kielitaito nähdään työelämässä merkityksellisenä perustaitona. Opetushallitus sekä opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut huhtikuussa 2018 tiedotteen, jossa kerrotaan kielenopetuksen alkavan jo ensimmäisellä luokalla vuonna 2020. Jo tätä ennen, kielen opiskelun aikaistamista tuetaan valtionavustuksilla perusopetuksen järjestäjille. Tavoitteena on kielenopetuksen varhentaminen, kielenopetuksen kehittäminen ja lisääminen varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja perusopetukseen. Valtionavustuksilla kehitetään toimintamalleja alkuopetukseen soveltuvan kielenopetuksen järjestämiseksi. Lapsia ja nuoria halutaan myös rohkaista kielenoppimiseen ja opetteluun. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018.) Kielirikasteinen varhaiskasvatus on perusajatukseltaan kielelle altistamista ja tarjoaa paremmat edellytykset kielen oppimiselle myöhemmin. Kielirikasteisen varhaiskasvatuksen perustehtävänä on synnyttää positiivista asennetta toisen kielen oppimiseen, painottamatta kieliopillisia virheitä. Myös monikulttuurisuus tulee näkyvämmäksi kieliin tutustuttaessa, joka edistää lasten suvaitsevasuutta ja tuo näkyväksi kielellisen moninaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön kokonaisuudessa oli tarkoituksena synnyttää toiminnallisen opinnäytetyön tuotos, joka on kielirikasteisen varhaiskasvatuksen Vinkki-kooste. Vinkki-kooste on tarkoitettu sellaiselle varhaiskasvattajalle, joka on aloittamassa kielirikasteisen varhaiskasvatuksen. Opinnäytetyön teoriatausta perustelee opinnäytetyön tuotoksessa esitettyjen pedagogisten menetelmien tarkoituksenmukaisuutta. Teoriatausta tuo näkyväksi lapsen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä, jotka ovat kielen kehityksen kannalta merkityksellisiä sekä osana varhaiskasvatuksen oppimisenalueita. Tätä kielen kehityksen näkökulmaan, toiminnallisuuden kautta, keskittyvää teoriaa tuodaan ilmi opinnäytetyössä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen kautta. Kielen kehitystä edistäviä pedagogisia menetelmiä tuodaan näkyviin Vinkki-koosteessa, jossa niitä hyödynnetään kielirikasteisen varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Täten opinnäytetyön teoreettisten viitekehysten kokonaisuus perustelee niitä pedagogisia menetelmiä, jotka tuodaan näkyväksi kielirikasteisen varhaiskasvatuksen vinkki-koosteessa. Näin opinnäytetyön teoriaperusta ja tuotos ovat myös yhteydessä toisiinsa.

Kielitaidon kehitykseen perehtyminen auttaa lukijaa ymmärtämään kielitaidon kokonaisuutta sekä sitä, kuinka suuri merkitys kielitaidon kehittymisen kokonaisuudella on myös

vuorovaikutustaitojen kehittymiselle, ja minkä takia arkisen vuorovaikutuksen huomioiminen ja hyödyntäminen kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa on oleellista. Leikin teoriakokonaisuus avaa leikin merkityksen lasten kehitykselle sekä tarkastelee leikkiä oppimisen välineenä ja tuo esiin myös leikin kautta tapahtuvat kehitystehtävät. Leikin teoriakokonaisuus käsittelee näkökulmastaan lapsen kehityksen peruselementtejä, tuoden ilmi myös lasten välisen omaehtoisen leikin merkityksellisyyden, osana vuorovaikutustaitojen kehittymisen kokonaisuutta. Leikki on myös varhaiskasvatuksessa keskeinen työväline. Pedagogisessa toiminnassa eri tilanteita voidaan rikastaa leikinomaisuudella. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 38.) Leikinomaisuutta hyödynnetään opinnäytetyön tuotoksessa pedagogisena työvälineenä.

Varhaiskasvatusympäristön tarjoamat oppimismahdollisuudet ovat tärkeä osa opinnäytetyön teoriataustaa sekä tuotosta. Lapsen näköaistiin perustuvan havainnoinnin kautta tapahtuva oppiminen mahdollistuu vain toimintaympäristöä havainnoimalla. Tämän vuoksi on oleellista, että opinnäytetyön teoriatausta tuo esiin oppimisympäristön moninaiset mahdollisuudet pedagogisten menetelmien hyödyntämiseksi. Opinnäytetyön tuotoksessa esimerkiksi hyödynnetään oppimisympäristön tutkimista ja havainnointia pedagogisena työvälineenä liittämällä oppimisympäristöön muun muassa kuvia. Oppimisympäristön hyödyntäminen kuvien avulla tukee kielen omaksumista, jolloin tiedostetaan oppimisympäristön mahdollisuudet pedagogisessa toiminnassa. Opinnäytetyön teoria perustelee toimintaympäristöön liitettävien visuaalisten menetelmien merkityksellisyyttä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen kohdekielen omaksumiselle. Teoreettisessa viitekehyksessä avataan myös kielirikasteisen varhaiskasvatuksen käsitettä. Kielirikasteisen varhaiskasvatuksen käsitteen ymmärtäminen tuo esiin varhaiskasvatuksen monimuotoisuuden. Kielirikasteisen varhaiskasvatuksen käsitteen ymmärtäminen auttaa suunnittelemaan käsitteen viitekehyksiin sopivaa pedagogista toimintaa ja ymmärtämään Vinkki-koosteen sisältöä. Opinnäytetyön tuotoksessa eli Vinkki-koosteessa tuodaan esiin opinnäytetyön teoriaperustaa, jolloin opinnäytetyön tuotosta pystytään hyödyntämään ilman opinnäytetyön teoriaosuuteen perehtymistä. Näin mahdollistetaan opinnäytetyön tuotoksen helpompi sovellettavuus käytännössä, sekä lisätään tuotoksen uskottavuutta perustelemalla sen sisältöä teoreettisella viitekehyksellä.

9 Tuotoksena vinkkikooste

Tämä opinnäytetyö on muodoltaan toiminnallinen opinnäytetyö. Tämä tarkoittaa sitä, että tavoitteena on luoda toiminnallinen tuotos, joka voi olla muodoltaan esimerkiksi toimintatapa, tuote tai palvelu. Pyrkimyksenä toiminnallisessa opinnäytetyössä on ratkaista jokin ongelma tai kehittää palvelua tai toimintaa käytännön kautta. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2012.) Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on käytännön toiminnan ohjeistaminen, jonka seurauksena on syntynyt opinnäytetyön tuotos eli Vinkkikooste. Opinnäytetyöni suuntautuu varhaiskasvatuksen työkentälle, sillä osana tutkintoani suoritan myös varhaiskasvatuksenopettajan pätevyyden.

Opinnäytetyön tuotoksena on syntynyt vinkkikooste kielirikasteisesta varhaiskasvatuksesta kiinnostuneelle varhaiskasvattajalle. Kielirikasteisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen peruselementit kohtaavat opinnäytetyön tuotoksessa arkisen vuorovaikutuksen, toimintaympäristön ja lasten välisen leikin hyödyntämisen muodossa. Lähtökohtaisena perusajatuksena opinnäytetyön tuotoksessa on tuoda konkreettiseksi se, millä tavoin englanninkieli on mahdollisimman vaivatonta sekä miellyttävää tuoda osaksi varhaiskasvattajan työtä. Vinkkikooste on luotu varhaiskasvattajalle, joka ei ole ollut osana kielirikasteisen varhaiskasvatuksen mukaista toimintaa. Vinkkikoosteen tarkoituksena on synnyttää lukijassaan sellainen tunne, että tämä pystyisi tuomaan kielirikasteen osaksi omaa työtään ilman aiempaa kokemusta kielirikasteisesta varhaiskasvatuksesta. Vinkkikoosteen esimerkkien tarkoituksena on tuoda esiin, kuinka kielirikasteinen varhaiskasvatus toteutetaan lapsille mahdollisimman luonnollisella ja innostavalla tavalla hyödyntäen heidän päivittäistä ympäristöään ja arkisia tilanteita. Opinnäytetyön tuotoksen tavoitteellaan sisältävän lasta motivoivia tapoja oppia ja sitä kautta innostaa kielen omaksumiseen. Lapsen motivaation säilymiselle on olennaista, että myös kasvattaja tunnistaa sellaiset menetelmät, joiden avulla kielen oppiminen on lapselle mielekästä. Lasta oppimaan motivoivia menetelmiä ovat muun muassa toiminnalliset, leikinomaiset, suullista kielitaitoa kehittävät pedagogiset menetelmät. Myös kuvallisen materiaalin hyödyntäminen motivoi lasta oppimaan. (Skinnari K. 2018.)

9.1 Tuotoksen toteutustavan perustelu

Vinkkikooste on tuotettu toiminnalliseksi sekä laaja-alaisesti sovellettavaksi käytäntöön. Vinkkikoosteen ei ole tarkoitus olla valmiiksi sovellettava tietylle lapsiryhmälle tai tie-

tynikäiselle kohderyhmälle. Oman lapsiryhmän tunteminen, lapsien yksilöllisen kehitystason ja -tarpeiden huomioiminen sekä niiden perusteella tapahtuva arviointi tuotoksen sovellettavuuden sekä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen suhteen ovat tässä yhteydessä tekijöitä, joista vastaa kielirikasteisen varhaiskasvatuksen käyttöönottava varhaiskasvattaja paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti tai sen määrittämällä tavalla. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan varhaiskasvatustlain mukaisesti varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 10-12.) Kaksikielisestä varhaiskasvatuksesta mainitaan myös erikseen paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä hyväksyy varhaiskasvatussuunnitelmaan erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa varhaiskasvatusta varten. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tulee olla osana paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 9.) Edellä mainitut tekijät perustelevat tuotoksen laaja-alaisuuden sekä keskittymisen pedagogisesti sovellettaviin menetelmiin, joita voidaan käyttää moninaisissa lapsiryhmissä sekä niitä voi soveltaa monenlainen varhaiskasvattaja suunnitellessaan ryhmänsä pedagogista toimintaa.

”Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on käytännön toimintaa, joka todentuu sekä arjen kulttuurisissa käytännöissä että lasten ja aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa” (Karila 2017, 9).

Vinkkiosteeseen valikoituneet toteuttamistavat huomioivat oppimisen osa-alueet varhaiskasvatuksessa. Pedagoginen toiminta tukee lapsen kehitystä, oppimista sekä hyvinvointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 10). Varhaiskasvatussuunnitelmassa esitetyt oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Oppimisen alueiden ei ole tarkoituksenmukaista olla irrallisia ja erikseen toteutettavia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä tulee yhdistää sekä soveltaa lasten mielenkiinnon kohteiden ja heidän osaamisensa mukaisesti varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 39-41.)

Kielten rikas maailma on yksi varhaiskasvatuksen oppimisen osa-alueista. Lapsen kielen kehitystä tarkastellaan opinnäytetyön teoreettisessa tietoperustassa laajasti, alkaen kielitaidon kehittymisestä lapsen syntyessä. Opinnäytetyön teoriatausta yhdistyy opinnäytetyön tuotokseen siten, että tunnistetaan lasten kielellistä kehitystä tukevat pedagogiset

menetelmät hyödyntäen varhaiskasvatuksen toimintaympäristöä, lasten välistä vuorovaikutusta ja leikkiä, jotka ovat kaikki havaittavissa varhaiskasvatuksen oppimisen alueista. Tutkin ja toimin ympäristössäni on varhaiskasvatuksen oppimisen osa-alue, jonka tarkoituksena on antaa lapsille valmiuksia tutkia, havainnoida sekä tulkita omaa ympäristöään. Tällöin pedagogisen toiminnan tarkoituksena on ohjata lapsia tutkimaan omaa ympäristöään, jolloin varhaiskasvattaja hyödyntää oppimisympäristöä pedagogisessa toiminnassa. Opinnäytetyön tuotoksessa hyödynnetään kuvia ja muita oppimisympäristöön liitettäviä virikkeitä, jotka ohjaavat lapsia ympäristönsä havainnointiin ja sitä kautta tutkimiseen. Kuvien sekä muiden havainnointiin perustuvien keinojen hyödyntäminen osana kielirikasteisen varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa mahdollistaa lapsille tutkin ja toimin ympäristössäni osa-alueen mukaista toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 42-45.)

Opinnäytetyön teoriatausta perustelee myös oppimisympäristön merkitystä lapsen kielen kehitykselle, joka on tässä opinnäytetyössä oleellista kielirikasteisen varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa. Opinnäytetyön tuotos tuo näkyviin oppimisympäristön mahdollisuudet hyödyntäen esimerkiksi kuvallista ilmaisua ja kirjoitetun kielen ilmaisua. Myös tutustuminen kirjoitettuun kieleen havainnoiden ja tutkien edistää lapsen kykyä erotella puhuttu kieli ja kirjoitettu kieli. Tällä tavoin tuetaan myös lasten kielen käyttötaitojen edistymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 41-42.) Kasvattajien ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus tuodaan teemaksi opinnäytetyön tuotoksessa sekä teoria perustassa. Opinnäytetyön tuotoksessa vuorovaikutus nostetaan kielirikasteisen varhaiskasvatuksen pedagogiseksi työvälineeksi, koska se luo perustaa lapsen kielen kehitykselle sekä leikkitaidoille ja on lapsille luontainen tapa oppia. Vuorovaikutusta ilmennetään opinnäytetyön tuotoksessa lasten omaehtoisen leikin, kasvattajien ja lasten sekä lasten välisen vuorovaikutuksen kautta tuomalla ne työvälineiksi kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue on myös sisällynyt opinnäytetyön pedagogisiin valintoihin sekä tuotoksessa, että opinnäytetyön teoriataustassa. Opinnäytetyön kielirikasteinen varhaiskasvatus edistää lasten kulttuurista osaamista, tuomalla heille tutuksi kielirikasteen kohdekielen. Vuorovaikutustaitojen sisällyttäminen opinnäytetyön tuotoksen pedagogiseen toimintaan edistää lasten ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää osaamista.

9.2 Toiminnallisen opinnäytetyön prosessikuvaus

Toiminnallisen opinnäytetyön työskentelyprosessi alkoi kesällä 2019 ja päättyi alkuvuodesta 2020. Opinnäytetyön työskentely alkoi viimeisen harjoitteluni jälkeen. Olin ollut viimeisessä työharjoittelussa eräässä Keravan kaupungin varhaiskasvatussyksikössä. Työharjoitteluni aikana pääsin seuraamaan kielirikasteisen varhaiskasvatuksen toteutusta ja sain siitä idean opinnäytetyöhöni. Opinnäytetyön tuotoksena on Vinkkikooste, jossa havainnollistetaan kielirikasteisen varhaiskasvatuksen toiminnalliset mahdollisuudet osana arkea, ilman erillisiä kielikasvatus-tuokioita. Tavoitteena oli aluksi luoda materiaalikirja, mutta opinnäytetyöstä muovautui kielirikasteisen varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan kokonaisuus. Vinkkikooste on luotu varhaiskasvatuskentälle ammattitaitoa edistävänä elementiksi ja syntynyt kielirikasteista varhaiskasvatusta helpottavaksi käytännön Vinkkikoosteeksi.

Aloitin opinnäytetyön prosessin rajaamalla opinnäytetyöni aiheen. Minua kiinnosti kielirikasteinen varhaiskasvatus toiminnallisen pedagogiikan näkökulmasta. Halusin tuottaa jotain, mitä voisi hyödyntää varhaiskasvattajan työssä. Minulle oli myös tärkeää mielenkiintoni opinnäytetyöni aihetta kohtaan, jolloin sisäinen motivaationi edistäisi työskentelyäni. Halusin, että opinnäytetyöni tarjoaisi työskentelyvälineen tulevana varhaiskasvatuksenopettajana ja olisi mahdollisesti hyödyksi myös muille varhaiskasvatuksen ammattilaisille.

Opinnäytetyön teoriaperusta muodosti viitekehykset opinnäytetyölle. Halusin mahdollistaa opinnäytetyön tuotoksen laaja-alaisen sovellettavuuden, jonka takia tuotoksessa lähestytään kielirikasteista varhaiskasvatusta käytännönläheisen pedagogisen työskentelyn kautta sen sijaan, että kielirikasteista varhaiskasvatusta tarkasteltaisiin ainoastaan lapsen kielen kehityksen näkökulmasta. Vain kielen kehityksen näkökulmasta tarkasteltuna, olisi opinnäytetyön konteksti todennäköisesti muuttunut ja opinnäytetyöstä olisi tullut helposti tutkimuksellinen opinnäytetyö mikä ei ollut tarkoituksenmukaista. Opinnäytetyö rajattiin varhaiskasvatukseen, kielen kehitykseen, leikkiin ja pedagogisiin menetelmiin, joilla voitaisiin toteuttaa kielirikasteista varhaiskasvatusta lapsille luonnollisilla tavoilla sekä ottaa huomioon kielen kehityksen osa-alue, sen ollessa oleellinen toisen kielen omaksumisen kannalta. Opinnäytetyöllä haluttiin myös helpottaa varhaiskasvattajan työtä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen aloittamiseksi.

Kesän ja alkusyksyn aikana opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostui ja tuotoksen perusajatus alkoi syntyään. Pohdittiin tuotoksen kielellistä ilmaisua: onko kyseessä pelkkää teoreettista tietoa ja paljon tekstiä. Tavoitteena oli tarjota varhaiskasvattajalle helppolukuinen työväline, tunnistaa työympäristön hektisyys. Opinnäytetyön tuotoksessa päädyttiin käyttämään lukijaa puhuttelevaa asiatyyliä sekä tuomaan tuotokseen osia opinnäytetyön teoriaperustasta. Näin tuotos säilyttäisi helppolukuisuutensa, mutta olisi myös ammatillisesti uskottava. Opinnäytetyön tuotoksen ulkoasussa on huomioitu isompi fontti ja informatiiviset otsikot.

Opinnäytetyön tuotoksen pedagogisia menetelmiä on kerätty syksyn aikana työkokemuksen kautta, soveltaen opinnäytetyön teoriaperustaa sekä ottamalla huomioon kielirikasteisen varhaiskasvatuksen näkökulman. Opinnäytetyön tuotosta on koottu havainnollisella omassa työssä esiintyviä pedagogisia työskentelymenetelmiä varhaiskasvatuksenopettajana ja tuotu niitä suoraan opinnäytetyöhön kielirikasteisen varhaiskasvatuksen kautta. Pedagogisia menetelmiä esitetään mahdollisimman yksiselitteisesti, jolloin niiden käyttötarkoitusta ei määriteltäisi liikaa etukäteen ja näin kannustettaisiin lukijaa omien pedagogisten menetelmien luomiseen. Opinnäytetyön tuotoksessa on hyödynnetty varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvia työmenetelmiä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi. Teorian kautta opinnäytetyön tuotokseen päätyneet menetelmät on sisällytetty tuotokseen osana opinnäytetyön prosessia, eikä niitä nimetä tuotoksessa erikseen sillä kaikki työmenetelmät ovat kielirikasteisen varhaiskasvatuksen kannalta oleellisia eikä niitä ole tarpeen erotella toisistaan. Näin huomioidaan myös varhaiskasvatussuunnitelman ohjeistus liittyen varhaiskasvatuksen oppimisen osa-alueisiin, eikä niitä ole tarpeen erotella toisistaan vaan oppimisen osa-alueita tulee soveltaa laaja-alaisesti ja yhdistäen niitä toisiinsa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 36-38.)

10 Opinnäytetyön tuotoksen arviointi

Toiminnallisen opinnäytetyön kokonaisuudessa syntyi tuotoksena Vinkkikooste. Vinkkikooste on tarkoitettu kielirikasteisesta varhaiskasvatuksesta kiinnostuneelle varhaiskasvattajalle ja sen on tarkoituksena auttaa kielirikasteisen varhaiskasvatuksen aloittamisessa. Opinnäytetyön työelämäyhteistyö on olemassa oman työpaikkani kanssa siten, että työpaikkani henkilökunta on saanut luettavakseen Vinkkikoosteen ja he ovat saaneet antaa siitä kirjallista palautetta. Heille lähetettiin sähköisesti palautelomake, joka löytyy opinnäytetyöstä liitteenä. Palautelomaketta laadittaessa on kiinnitetty huomiota sen ulkoasuun ja selkeyteen. Ulkoasussa on huomioitu yksinkertaisuus ja selkeämpi fonttikoko lukemisen helpottamiseksi. Palautelomakkeen kysymykset on myös rajattu laatikoimalla, jolloin selkeytetään lomakkeen ulkoasua ja helpotetaan kysymyksiin vastaamista. (Tampereen yliopisto, 2010.) Tämän opinnäytetyön palautekyselyn ei ole tarkoituksena täyttää tieteellisentutkimuksen määritelmää, joka voidaan nähdä tutkimusstrategian, aineiston hankintamenetelmän että analyysimenetelmän valinnan kokonaisuudella. (Jyväskylän yliopisto, 2014.) Sen sijaan tässä opinnäytetyössä kerätyillä palautteilla tuetaan opinnäytetyön työelämä yhteistyötä sekä havainnollistetaan opinnäytetyön tuotoksen kokonaisuuden tarkoituksenmukaisuus. Työelämästä kerätyillä palautteilla halutaan myös havainnollistaa se, että tuotoksessa esitettyjä pedagogisia työmenetelmiä voitaisiin lähtökohtaisesti soveltaa varhaiskasvatuksen kaikissa ikäryhmissä.

Opinnäytetyön tuotoksen ovat lukeneet pääosin sellaiset henkilöt, jotka ovat olleet itse aloittamassa kielirikasteista varhaiskasvatusta viimeisen vuoden aikana. Sen sijaan, että palautetta olisi antaneet henkilöt keillä ei ole kokemusta kielirikasteisesta varhaiskasvatuksesta, antoi palautetta sellaiset varhaiskasvatuksen ammattilaiset keillä on kokemusta kielirikasteisen varhaiskasvatuksen aloittamisen prosessista. Heidän palautteensa on tarkoitus lähtökohtaisesti osoittaa, onko opinnäytetyön tuotoksen toteutustapa perusteltua työelämänedustajien näkökulmasta ja koetaanko työelämässä Vinkkikoosteen olevan sovellettava eri-ikäisten lapsien ryhmässä. Heidän aikaisempi kokemuksensa kielirikasteisen varhaiskasvatuksen aloittamisesta antaa heille myös mahdollisuuden arvioida tuotoksen tarpeellisuutta aiemman kokemuksensa perusteella. Palautetta Vinkkikoosteesta on antanut myös varhaiskasvatuksenopettaja, joka työskentelee Helsingin kaupungin varhaiskasvatusyksikössä eikä hänellä ole aiempaa kokemusta kielirikasteisesta varhaiskasvatuksesta.

10.1 Työelämälle osoitettujen kysymysten tarkoitus

Opinnäytetyön tuotosta koskevan palautelomakkeen ensimmäinen kysymys käsitteli Vinkkikoosteen rakennetta, jolla haluttiin myös kerätä palautetta lukukokemuksen miellyttävyydestä. Palautetta haluttiin annettavan myös Vinkkikoosteen kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tietopaketista, jonka tarkoituksena on kasvattaa tuotoksen ammatillista uskottavuutta. Opinnäytetyön tuotoksen toteuttamisen keskeisenä periaatteena on ollut sen sovellettavuus eri-ikäryhmissä. Palautelomakkeen viimeinen kysymys on oleellinen, kun halutaan arvioida tuotoksen toteutustavan kokonaisuutta. Toteutustavan kokonaisuudella tarkoitetaan Vinkkikoosteen käytännönläheisyyden näkökulmaa pedagogisissa työskentelymenetelmissä sen sijaan, että Vinkkikooste olisi rajattu tietylle ikä-ryhmälle pelkästään pedagogisin perusteluin.

Työelämälle osoitettujen kysymysten kriteereinä oli Vinkkikoosteen helppolukuisuuden arviointi, tuotoksen kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tietopaketin riittoisuuden arviointi sekä antaa näkemys tuotoksen sovellettavuudesta. Työelämälle osoitetut kysymykset olivat seuraavat:

"1. Mitä mieltä olit Vinkkikoosteen rakenteesta? Oliko lukukokemuksesi miellyttävä?"

"2. Oliko kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tietopaketti riittävä?"

"3. Voisiko Vinkkikoostetta soveltaa ryhmässänne kun otetaan huomioon lapsien tarpeet ja taidot yksilönä sekä ryhmätasolla?"

10.2 Tuotoksen saama palaute ja reflektointi

Palautetta kerättiin sähköisesti palautelomakkeella, joka lähetettiin opinnäytetyön prosessista kiinnostuneille työyhteisönjäsenille. Palautetta, joka ehdittiin liittämään opinnäytetyöhön tuli suunniteltua vähemmän. Palautetta voidaan kuitenkin hyödyntää opinnäytetyöprosessissa sekä hyödyntää saatua palautetta reflektoiden. Ensimmäisen kysymyksen, jonka kriteerinä oli lukukokemuksen arviointi, palaute kuului esimerkiksi seuraavasti:

"Vinkkikoosteessa oli hyvin tuotu esiin asiat esim. varhaiskasvatussuunnitelmasta, johon sitten kielirikasteisia ideoita oli tuotu esiin ja nivottu yhteen ns. teorian kanssa. Lukukokemusta tuki se, että erilaiset käytännön läheiset vinkit oli eritelty, esim. siirtymätilanteisiin ja vuorovaikutustilanteisiin. Vinkkikoostetta oli helppo lukea. Se oli selkeä."

"Selkeää, helposti luettavaa ja hyvin jäsenneltyä tekstiä."

"Vinkkikoosteen rakenne oli hyvä ja selkeä. Oli helppo ja mukava lukea se läpi."

Vinkkikoosteesta palautetta antaneet kiinnittivät huomiota sen selkeyteen ja jäsennelyyn rakenteeseen. Halusin saada palautetta opinnäytetyön tuotoksen rakenteesta sen takia, sillä Vinkkikoosteen on ollut tarkoituksena olla opinnäytetyöprosessin alusta asti helppolukuinen ja mahdollisimman vähän lukijaansa kuormittava. Saatu palaute kuvailee opinnäytetyön tuotosta tavoitteena olleen ulkoasun mukaisesti.

Palautelomakkeen toisessa kysymyksessä arvioinnin kohteena oli Vinkkikoosteeseen sisällytetyn teoriaosuuden kattavuus. Palautteissa kiiteltiin tietopaketin kattavuudesta sekä ilmaistiin sen olevan hyvä osuus Vinkkikoosteessa. Eräs vastaajista olisi arvostanut havainnollistavia kuvia materiaaleista sekä esitti näkökulman, jossa toivottiin enemmän vinkkejä. Palaute, joka koski vinkkien määrää ei ollut yllättävä. Opinnäytetyön tuotos on tehty kielirikasteisen varhaiskasvatuksen aloittamisen helpottamiseksi, eikä se kata esimerkiksi tiettyä osuutta toimintavuodesta varhaiskasvatuksessa. Tällöin Vinkkikoosteen laajuus voidaan nähdä riittämättömänä. Palautteessa annettiin myös idea siitä, että tuotoksessa olisi voinut hyödyntää havainnollistavia esimerkkejä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen aloittamista tukien. Palaute oli seuraavanlainen:

"Kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tietopankki oli hyvä kokonaisuus. Vinkkejä olisi voinut ehkä olla vielä hieman lisää, mutta varmasti tuollakin määrällä pääsee kuka tahansa alkuun kielirikasteisuuden kanssa. Jos kielirikasteisuus ei ole tuttua, niin ehkä jopa muutama havainnollistava malli/kuvakortti olisi voinut olla kiva lisä."

Palautelomakkeen viimeisessä kysymyksessä oli arviointikriteerinä Vinkkikoosteen sovellettavuus omassa työssä. Kysymyksen oli tarkoitus nostaa esiin oman lapsiryhmän tuntemisen merkitys, kun sovelletaan toimintaa ohjeistavaa materiaalia varhaiskasvatuksessa. Viimeinen kysymys oli myös tuotoksen toteutustavan kokonaisuutta tarkasteleva palaute. Viimeisellä kysymyksellä haluttiin saada palautetta työelämästä sen suhteen,

nähdäänkö Vinkkikoostetta sovellettavan pedagogisena työvälineenä kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa:

”Kyllä voisi soveltaa. Vähällä vaivalla voisi lisätä englannin kielen osuutta.” 6-vuotiaiden ryhmä, varhaiskasvatuksen ryhmäavustaja.

”Voisin hyvinkin ajatella, että Vinkkikoostetta voisi soveltaa ryhmääni. Omassa ryhmässä on jo käytössä osa mainituista vinkeistä, mutta koosteen avulla kielirikasteisuutta voisi vielä vähän lisätä ryhmään.” 6-vuotiaiden ryhmä, varhaiskasvatuksen opettaja.

”Kyllä. Uskon, että meidän ryhmässämme esimerkiksi tervehdykset ja heipat sekä säästä ja pukeutumisesta keskustelut onnistuisi kuvien avulla englanniksi. Myös värit ja adjektiivit voisi toimia ryhmässämme.” 2 – 3 -vuotiaiden ryhmä, varhaiskasvatuksen opettaja.

Vaikka palaute jäi saamatta työelämä yhteistyössä 3 – 5-vuotiaiden ikäryhmästä, oli positiivista huomata että varhaiskasvatuksen nuorimpiin kuuluvassa 2 – 3-vuotiaiden ryhmässä ja esikouluryhmässä voitaisiin soveltaa kasvattajien näkökulmasta samaa materiaalia. Palaute oli positiivinen yllätys myös varhaiskasvatuksenopettajalta 2 – 3-vuotiaiden ryhmästä, sillä hänellä ei ole lainkaan kokemusta kielirikasteisesta varhaiskasvatuksesta. Hän oli siis niin sanotusti kohderyhmää opinnäytetyön tuotokselle, eikä hänen palautteensa täten reflektoinut aiempaan kokemukseen kielirikasteisen varhaiskasvatuksen aloittamisesta. Huolimatta siitä, ettei Vinkkikoostetta arvioidessa palautetta saatu kerättyä laajasti, antaa se silti lupaavan ensivaikutelman siitä, että opinnäytetyön tuotoksen toteutustapa on lähtökohtaisesti onnistunut ja se nähdään sovellettavana lapsiryhmissä jotka edustavat ikähaarukkaa 2 – 3 ja 6 – 7 -vuotta. Vaikka palautetta tuli tavoiteltua vähemmän, oli se silti vaihtelevaa. Valitettavasti palautetta ei ehditty saada 3 – 5-vuotiaiden ryhmästä opinnäytetyön palautusaikataulun puitteissa. Arviointituloksen luotettavuutta olisi voitu lisätä laajentamalla kohderyhmää, jolta palautetta kerättiin. Tarkoituksena oli kuitenkin opinnäytetyön työelämäyhteistyön toteuttaminen ja opinnäytetyön tuotoksen lähtökohtainen arviointi tukien opinnäytetyöprosessia. Vinkkikoosteesta saatua palautetta voidaan pitää vain lupaavana ensivaikutelmana sen sovellettavuudesta. Saadun palautteen perusteella opinnäytetyön tuotokseen liittyviä arviointikriteereitä kuitenkin voidaan pitää tarkoituksenmukaisina, sillä palaute kohdistui halutuille osa-alueille.

11 Pohdinta

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda tuotoksena Vinkkikooste, joka auttaa kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tuomisessa omaan työhön. Opinnäytetyön teoriataustan ja tuotoksen on tarkoitus olla perusteltu kokonaisuus ja opinnäytetyön tuotoksen sovellettavissa ilman teoriataustaan perehtymistä. Opinnäytetyön teoriatausta perustelee opinnäytetyön toiminnallisen tuotoksen kautta havainnollistettuja esimerkkejä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen mukaisesta pedagogisesta toiminnasta sekä sitä, miksi painoarvo tuotoksessa on juuri leikin, vuorovaikutuksen ja päiväkodissa olevien arkisten rutiinien ja rakenteiden osa-alueilla. Kielitaidon kehittymisen osuus opinnäytetyön teoreettisessa perustassa tuo ilmi sen kokonaisvaltaisen merkityksellisyyden lapsen kehitykselle ja kuinka kielitaidon kehittyminen on perustana myös vuorovaikutustaitojen kehittämiseksi. Leikin merkitystä lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen monien taitojen edistäjänä ja edellyttäjänä tarkastellaan vuorovaikutuksellisuuden näkökulmasta. Toisen kielen omaksumisen ja oppimisen teoreettinen perusta avaa erityisesti toisen kielen omaksumista ja oppimista edistäviä työskentelytapoja, joihin syvennyttään opinnäytetyön edetessä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen kautta arjen vuorovaikutustilanteiden merkitykseen.

Opinnäytetyön tuotoksen jatkosovellettavuutta pohdittaessa, voisi Vinkkikoostetta laajentaa myös ohjekirjaksi tai materiaalikokoelmaksi, kun siihen on lisätty materiaalia toteutetun kielirikasteisen varhaiskasvatuksen pohjalta. Vinkkikoosteen olisi mahdollisuus muovautua myös koko työyhteisön ohjekirjaksi, liittyen kielirikasteisen varhaiskasvatuksen toimintamalliin ottaen huomioon koko kaksikielisen varhaiskasvatuksen kokonaisuuden. Tähän kaksikieliseen varhaiskasvatukseen luettaisiin tällöin myös mukaan laajemman kaksikielisen varhaiskasvatuksen kokonaisuus. Mikäli Vinkkikooste muovautuisi koko työyhteisön ohjekirjaksi koskien kaksikielistä varhaiskasvatusta, voisi siinä tuoda esiin enemmän varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa kielikasvatuksen näkökulmasta. Laajemmassa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa myös keskitytään kielioppiin, jolloin olisi tärkeä tehdä selkeä ero kielirikasteisen varhaiskasvatuksen ja kaksikielisen varhaiskasvatuksen välille.

Opinnäytetyö yhdistyy työelämään Vinkkikoosteen palautteen kautta. Opinnäytetyön tuotoksesta kerättiin sanallista palautetta sähköisesti, ennalta määriteltujen kysymysten perusteella. Näiden kysymysten oli tarkoitus tukea opinnäytetyön kokonaisuutta, eikä

olla osana tutkimuksellista tiedonkeruuta tai osoittaa tutkimustuloksia. Palautetta Vinkki-koosteesta olisi voinut kerätä laajemmin. Tällöin olisi ollut mahdollista, että opinnäytetyö olisi ollut tutkimuksellinen, jolloin tiedonhankinnalle olisi voinut suunnata enemmän resursseja opinnäytetyön prosessin aikana. Opinnäytetyön tuotos jää kuitenkin hyödynnettäväksi sekä jatkojalostettavaksi siihen työyhteisöön, joka osallistui palautteen antamiseen. Tätä edesauttaa oma roolini työyhteisönjäsenenä.

Opinnäytetyön olisi voinut rakentaa tilasto- ja tutkimuskirjallisuuden varasta lähes kokonaan ja tarkastella kielirikasteista varhaiskasvatusta tutkimuksellisen opinnäytetyöskentelyn kautta, täysin toisesta näkökulmasta. Mikäli opinnäytetyö olisi rakennettu tutkimuskirjallisuuden varaan olisi tällöin myös opinnäytetyön koko konsepti ollut erilainen. Opinnäytetyön aihe on mielenkiintoinen sillä kaksikielinen varhaiskasvatus, jonka osa myös kielirikasteinen varhaiskasvatus on, tarjoaisi mahdollisuuden tutkia kielirikasteista varhaiskasvatusta myös lapsen kielen kehityksen kautta ja ottaa huomioon myös kielen kehityksen haasteet.

Lähteet

Ahonen, Timo – Lyytinen, Heikki – Lyytinen, Paula – Nurmi, Jari-Erik – Pulkkinen, Lea – Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Ahonen, Timo - Aro, Tuija – Siiskonen, Tiina – Ketonen, Ritva 2003. Joko se puhuu? Kielen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. PS-kustannus.

Alila, Kirsi – Parrila, Sanna Parrila 2011. Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Oulu: Uniprint.

Ginsburgh, Kenneth 2007. American Academy of Pediatrics Vol. 119. <<https://pediatrics.aappublications.org/content/119/1/182/tab-article-info>> Luettu 1.11.2019.

Harju-Luukkainen, Heidi 2007. Kielikylpydidaktiikkaa kehittämässä. 3–6-vuotiaiden kielikylpylasten kielellinen kehitys ja kielikylpydidaktiikan kehittäminen päiväkodissa. Helsinki: Hakapaino Oy. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/29029/HarjuHeidi.pdf?sequence=3>> Luettu 1.11.2019.

Helenius, Aili – Korhonen, Riitta. 2011. Leikistä kieleen. Nurmilaakso, Marja – Välimäki, Anna-Leena (toim.): Lapsi ja kieli- Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Opas 13. Helsinki: Unigrafia Oy – yliopistopaino.

Helenius, Aili – Lummelahti, Leena 2014. Leikin käsikirja. Juva: Bookwell Oy.

Ikonen, Merja 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Karila, Kirsti – Alasuutari, Maarit – Hännikäinen, Maritta – Nummenmaa, Anna-Raija – Rasku-Puttonen, Helena (toim.): Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 149 – 165.

Jyväskylän yliopisto 2014. Aineistohankintamenetelmät. <<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmät>> Luettu 14.1.2020.

Karila, Kirsti. 2017. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Pedagogiikan aika 1/2017.< <https://www.vol.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>> Luettu 14.1.2020.

Korkeamäki, Riitta-Liisa. Kieli ja vuorovaikutus oppimisympäristössä . Lapsi ja kieli - Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Opas 13:< <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085155>> Luettu 12.10.2019

Lautamo, Tiina – Lyytinen, Paula 2014. Leikki. Ahonen, Timo – Aro, Tuija – Ketonen, Ritva –Siiskonen, Tiina (toim.): Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus. 226-245.

Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2018. Saatavissa:<<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/5-6-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>> Luettu 29.8.2019.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2012 Toiminnallisen opinnäytetyön erityispiirteitä. <<https://wiki.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=57182852>>Luettu 25.10.2019.

Nurmilaakso, Marja 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kehitystä. Teoksessa. Nurmilaakso M. Välimäki A. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Opas 13. Helsinki: Unigrafia Oy – yliopistopaino. Saatavissa:<<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085155>>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. :<https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kieltenopetus-alkaa-jatkossa-jo-ensimmäiselta-luokalta-4-3-miljoonaa-valtionavustuksia-jakettu> Luettu 12.10.2019.

Skinnari, K 2018. Kieltenopetusta varhennetaan – ollaanko kunnissa valmiita? Kieli, koulutus ja yhteiskunta <<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2018/kieltenopetusta-varhennetaan-ollaanko-kunnissa-valmiita>> Luettu 3.11.2019.

Takala, Annika – Takala, Martti 1997. Psykologinen kehitys lapsuusiässä. Porvoo: WSOY.

Tampereen yliopisto 2010. Kyselylomakkeen laatiminen.<<https://www.fsd.uta.fi/menetaelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>> Luettu 14.1.2020.

Urho, Tuomas – Vehkalahti, Reetta 2013. Leikki on totta! Näkökulmia vapaan leikin tukemiseen. Helsinki: Lasten Keskus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali - ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet. Saatavilla sähköisesti osoitteessa:< https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf> Luettu 29.9.2019.

Vinkkikooste varhaiskasvattajalle

Sisällys

Johdanto	3
Mitä on kielirikasteinen varhaiskasvatus?	5
Kenelle Vinkkikooste on tarkoitettu?	6
Englanninkielen käyttö arkisissa tilanteissa ja rutiineissa	7
Siirtymätilanteet ja oppimisympäristö	9
Englanninkielen lisääminen vuorovaikutustilanteisiin ja leikkeihin	11
Kiitos eli thank you	13
Lähteet	

Johdanto

Onnistuuko oman lautapelin teko englanninkielellä tai muulla vieraalla kielellä? Miksi et kokeilisi! Oman luovuuden hyödyntäminen on loistava mahdollisuus aloittaa kielirikasteinen varhaiskasvatus, mikäli valmiita materiaaleja ei ole saatavilla. Oman innostuneisuuden tartuttaminen lapsille takaa onnistuneen prosessin, jolloin yhteinen vieraan kielen tutkailu ja sitä kautta tapahtuva omaksuminen on kielirikasteisen varhaiskasvatuksen ytimessä.

Vinkkikooste on toiminnallisen opinnäytetyön tuotos, jonka tarkoituksena on olla helppolukuinen kasvattajalle ja antaa rohkaisua vieraan kielen käyttämiseen varhaiskasvattajan työssä. Vinkkikoosteen alusta löydät kielirikasteisen varhaiskasvatuksen teorian lyhyesti. Teoreettinen tieto sisältää yleistä tietoa kielirikasteisesta varhaiskasvatuksesta ja auttaa ymmärtämään kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tarkoituksen.

Vinkkikoosteessa esimerkkinä toimii englanninkieli. Kootut vinkit eivät anna valmiita toiminnallisia tuotoksia, kuten esimerkeissä mainittuja kuvakortteja, loruja, pelejä tai muita mainittuja tuotoksia, vaan tarjoaa esimerkkitilanteiden kautta ideoita oman pedagogisten menetelmien löytämiseen, koskien kielirikasteista varhaiskasvatusta. Vinkkikooste sisältää käytännönesimerkkejä, joiden kautta on mahdollisuus synnyttää omia ideoita ja huomata kuinka helppoa ja hauskaa kielirikasteinen varhaiskasvatus on. Vinkit ja esimerkit koskettavat niin lapsia,

,

kuin aikuisia. Vinkkikoosteen sisällön tarkoituksena on tuoda näkyväksi päiväkodin arjen tilanteet, joissa kielirikasteista varhaiskasvatusta edistävää pedagogiikkaa voi tuoda konkreettiseksi.

Mitä on kielirikasteinen varhaiskasvatus?

Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa on tarkoituksena luoda valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä, jolloin kielioppi sekä sanaston tavoitteellinen oppiminen ovat tarkoituksenmukaista. Suppeamman kaksikielisen eli kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten kielellinen mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa ei täten keskitytä kielioppiin, vaan keskiössä on lapsen innokkuuden herättäminen uutta kieltä kohtaan. Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kaksikielistä varhaiskasvatusta, jossa toimintaa järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena kielirikasteisessa toiminnassa on kielenoppimisen ja lasten kielellisen motivaation tukeminen sekä kielivalintojen monipuolistaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018)

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen käytäntömallit eroavat toisistaan sen mukaan, kuinka suurena osana vieras kieli on varhaiskasvatuksessa päivittäistä toimintaa ja arkea. Monipuolinen kielitaito nähdään nykyään yhtenä merkittävimmistä työelämässä tarvittavista taidoista. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan kielirikasteista varhaiskasvatusta englannin kielenkautta, sillä globaali maailma edellyttää yksilöltä englanninkielen taitoa jo lähes oletusarvoisesti, kun englanninkielen asema maailman yleiskielenä on kiistaton ja tämän kautta välttämättömän kansainvälisen kommunikaation väline. (Lintunen & Pietilä 2014, 11-13).

Vinkkikoosteessa tuodaan esimerkkien kautta konkreettiseksi ne arkipäivän tilanteet, oppimisympäristön mahdollisuudet sekä vuorovaikutuksen ja leikillisyyden tarjoamat mahdollisuudet kielirikasteisen varhaiskasvatuksen aloittamiseksi. Vinkkikoosteen ohjeistus on tarkoitettu toimivan lähtökohtana kielirikasteiseen varhaiskasvatukseen pedagogisin työmenetelmin, eikä siinä ole otettu huomioon tietyn kohderyhmäntarpeita. Kokonaisvaltainen lapsiryhmän tunteminen, lapsien yksilöllisen kehitystason ja -tarpeiden huomioiminen sekä niiden perusteella tapahtuva arviointi tuotoksen sovellettavuuden sekä kielirikasteisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen suhteen ovat tässä yhteydessä tekijöitä, joista vastaa kielirikasteisen varhaiskasvatuksen käyttöönnottava varhaiskasvattaja paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti tai sen määrittämällä tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018,10-12.)

Kenelle Vinkkikooste on tarkoitettu?

Vinkkikooste on luotu kielirikasteisen varhaiskasvatuksen aloittamista varten. Työn on tarkoitus ohjeistaa esimerkkitilanteiden kautta pedagogisia menetelmiä, joiden avulla kielirikasteisen varhaiskasvatuksen pystyy tuoda konkreettiseksi osaksi arkea ja tarjota näin kannustusta oman pedagogiikan toteuttamiselle

Englanninkielen käyttö arkisissa tilanteissa ja rutii-neissa

Kielirikasteisen varhaiskasvatuksen perusajatuksena on, että kieli tuodaan tutuksi ja kuultavaksi lapsille. Kieliopilliset virheet tai niiden läpikäyminen eivät ole oleellinen osa kielirikasteisen varhaiskasvatuksen perusajatusta, vaan kieli tuodaan kuuluvaksi ja konkreettiseksi lapsille. Lasten kielen ymmärtämisen taitoja tuetaan runsaalla kielellisen mallintamisen avulla, olemalla itse esimerkkinä. Lasten sanavarannon kehittymiseksi on tärkeää, että toiminta sanoitetaan johdonmukaisesti ja kasvattajat käyttävät kielirikasteen kieltä yhtenevästi ja ottavat tämän huomioon kokonaisvaltaisesti kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen pedagogiikassa on oleellista, että toiminta on kokonaisvaltaista. Pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 36-37.)

Englanninkielen voi tuoda näkyväksi tuomalla se osaksi tervehdyksiä, hyvästejä sekä kohtaamisia lasten ja kasvattajien välillä. Yksinkertaiset tervehdykset on helppo muistaa. Toimintaympäristöön on hyvä tuoda konkreettiseksi käytetyt fraasit, jotta yhteinen linja kasvattajien kesken säilyy, kielen käyttö on johdonmukaista sekä samalla edistään lasten kiinnostusta kirjoitettuun kieleen.

- ❖ Sovi tiiminne kanssa aluksi samat tervehdykset, joita käyttäte lasten kanssa, näin saadaan aikaan johdonmukainen suunnitelma jolloin tervehdykset tulevat tutuksi lapsille. Tervehtikää myös toisianne sovitulla tavalla lasten kuullen.
- ❖ Toimintaympäristön muovaaminen visuaalisesti kiinnostavammaksi edistää toisen kielen omaksumista. Käytä värejä ja muotoja apunasi.
- ❖ Kun lapsia kiinnostaa jo kirjoitettu kieli, askarrelkaa yhdessä tiloihin esimerkiksi värikkäitä puhekuplia, joihin kirjoitetaan halutut tervehdykset. Niitä on hauskaa sekä helppoa tehdä, että lukea yhdessä.
- ❖ Ryhmän oman kalenterin askartelu yhdessä lasten kanssa. Viikonpäivät voi esimerkiksi merkitä englanniksi ja opetella niitä aina, kun kokoonnutaan ryhmän kesken. Riimiparit muodostavat nopeasti mieleenpainuvan lorun lapsien mieleen ja tutuksi tulee useampia sanoja: "musical monday, dancing on tuesday, walking to Wednesday..." kun loru on tullut tutuksi voi mukaan lisätä siihen sopivia eleitä ja liikkeitä, esimerkiksi tiistain kohdalla tanssitaan.
- ❖ Sään opettelu englanniksi. "Sunny", "cloudy", "windy." Voitte piirtää ryhmälle yhdessä sääsymboleja, joita voi käyttää esimerkiksi kuvakortteina kun arvuutellaan säätä.
- ❖ Ruokailutilanteessa voi keksiä ryhmään englanninkielisen ruokaloron, joka lausutaan aina ruokailun yhteydessä, sekä käydä ruoka-aiheisia sanoja yhdessä läpi. Esimerkiksi päivän ruoka. Näin omaksutaan myös ruokaan
- ❖ Toimintaympäristöä muovataan toisen kielen omaksumista tukevin tavoin ja osaksi päivärutiineja tulee visuaalisesti havaittavia, yksittäisiä kuvia, joissa on nähtävissä kohde kielen sanoja. Näin tarjotaan mahdollisuus havainnoinnin kautta tapahtuvalle oppimiselle.

Siirtymätilanteet ja oppimisympäristö

Toimintaympäristöä muovataan toisen kielen omaksumista tukevin tavoin ja osaksi päivärutiineja tulee yksittäisiä uusia toisen kielen sanoja. Oppimisympäristöä suunnitellessa tulee huomioida lapsilähtöisyys. Oppimisympäristöjen tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja innostaa ja ylläpitää oppimisen halua. Oppimisympäristön tulee myös tarjota mahdollisuudet monenlaiseen pedagogiseen toimintaan ja niitä tulee voida hyödyntää ja muuntaa tarpeen mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32.) Lapsen kiinnostusta uuteen kieleen voidaan herätellä muokkaamalla toimintaympäristöä lasta innostavammaksi. Lapsiryhmän tiloja voidaan muovata visuaalisesti kiinnostavammaksi esimerkiksi sanoilla, kirjaimilla, kuvilla ja väreillä. Tällöin oppimisympäristö on lapselle innostava, mikä edistää kielen omaksumista. (Gyekye & Nikkilä 2013.)

Ulos lähteminen tai muut siirtymätilanteet ryhmän kanssa voi luoda lapsille tarpeetonta odotusaikaa. Kasvattajan on tärkeä tunnistaa myös näiden tilanteiden luomat mahdollisuudet oppimiselle. Näissä tilanteissa kannattaa hyödyntää lasten odotusaikaa seuraavin keinoin niitä soveltamalla:

- ❖ Luo pukemistilaan paperinukkea vastaava hahmo ja kiinnitä seinälle, mitä isompi sen hauskempi. Hahmolle voi tehdä lasten peruspukeutumista muistuttavia vaatteita ja kirjoittaa hahmon ruumiinosiin, mikä vaate niihin kuuluu. Hahmo puetaan sään edellyttämällä tavalla, jonka esimerkin mukaan lapset pukeutuvat.

- ❖ Vaatekerrastojen nimiä tai ympärillä olevia asioita voidaan havainnoida myös aikuisen kanssa, kun odotetaan muita. Lapsi saa lisäksi kokea kahdenkeskisen vuorovaikutus hetken, joka antaa hänelle tunteen turvallisesta oppimisympäristöstä.
- ❖ Siirtymätilanteissa on hyvä hetkeksi pysähtyä vaikka laskemaan englanniksi, kuinka monta kaveria vieressä istuu sekä miettiä mikä onkaan minun päässäni ja katsoa seinällä olevia kuvakortteja.
- ❖ Minkä värisiä asioita löydät ympäristöstäsi? Kirjoitettuja värisanoja, voi olla tietyn värisillä pinnoilla. Esimerkiksi sinisen seinän kohdalla voi lukea "blue".
- ❖ Kuvakortit esimerkiksi vaatteista ja kerrastoista, joissa lukee vaatteiden nimi kohdekielellä auttavat perusasioiden nimeämisessä. Kuvien hyödyntäminen ruokkii lapsien innostusta ympäristönsä tutkimiseen ja on ominainen pedagoginen työskentelymenetelmä varhaiskasvatuksessa.
- ❖ Lapsista on kiva myös arvuutella keskinäisessä vuorovaikutuksessa kohde kieleen liittyviä sanoja. Oppimisympäristöön voi luoda alias-tyyppiset kuvakortit, jotka ovat lapsille saatavilla, mikäli tarpeetonta odotusaikaa on runsaasti. Näin saadaan kielirikasteiseen varhaiskasvatukseen työskentelymenetelmäksi vuorovaikutustaitojen harjoittaminen, asioiden tunnistaminen, jonka kautta opitaan myös nimeämään kohdekielellä, sekä lapsien välinen leikki.

Englanninkielen lisääminen vuorovaikutustilanteisiin ja leikkeihin

Päiväkodin toimintaympäristössä leikki rakentuu erityisesti lasten keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Leikki mahdollistaa rikkaan vuorovaikutusympäristön, jossa lapset ylläpitävät yhteistä toimintaa, sosiaalisia suhteitaan sekä kehittävä tätä kautta kielitaitoaan. Leikki ja kieli ovat ihmiskulttuuriin sidoksissa olevia ilmiöitä. Kehittyessään lapsi sisäistää näitä kulttuurisia malleja, jotka ovat olemassa häntä ympäröivässä maailmassa. Kieli omaksutaan seurauksena kommunikaatiosta, jota myös leikkiessä ikätovereiden kanssa tapahtuu. (Helelius, Aili & Korhonen, Riitta 2011, 70-71.)

Kielirikasteinen varhaiskasvatus keskittyy kielen tutustumiseen käytännön kautta, ilman kielioppivirheiden korjaamista ja opettamista, luonnollisen kanssakäymisen kautta. Päiväkodissa tapahtuva toiminta ja arkiset tilanteet antavat mahdollisuuksia vuorovaikutuksen ja leikin kautta oppimiseen. Ohjatussa leikissä tai muussa toiminnassa opitut uudet asiat tarjoavat lapsille taitoja, joita he voivat kehittää ja ylläpitää myös omaehtoisessa leikissään. Englanninkielen kielitietoisuus ja aito kiinnostus kieltä kohtaan voivat tulla näkyväksi omaehtoisessa leikissä.

- ❖ Kielelle altistaminen arkisessa vuorovaikutuksessa, kuten ohjaamisessa on mahdollisuus hyödyntää vuorovaikutusta pedagogisena työskentelyvälineenä kielen omaksumisen edistämiseksi. Yksinkertaisien fraasien käyttämisestä on hyvä aloittaa; ”sit down please”, ”let’s go out/in ”, ”come here”.

- ❖ Esimerkiksi värileikki on hyvä mahdollisuus oppia ohjatun leikin kautta. Leikki mahdollistaa värien opettelun englanniksi. Leikinohjaaminen englanniksi ei ole olennaista.
- ❖ Tuttujen leikkien kääntäminen englanninkielelle tai yksittäisten vieraskielisten sanojen tuominen osaksi leikkejä. Anna mielikuvituksesi lähteä valloilleen.
- ❖ Esimerkiksi jumppatuokiossa englanninkieltä voi harjoitella ruumiinosien kautta. Perinteinen pää-olkapää-peppu- leikki on mahdollisuus kääntää englanniksi antamalla lapsille ohjeistuksen: "touch your nose" tai "touch your toes" etc. Kuvatukea on hyvä hyödyntää, jolloin kuva helpottaa muistiin tallentamista.
- ❖ Lasten omaehtoiseen leikkiin englanninkieli voi löytää, kun opimisympäristössä on esillä visuaalisia keinoja havainnoida kohdekieltä. Lasten käyttämiä leluja voidaan nimetä englanniksi, jolloin kiinnostus voi säilyä myös leikissä ja tuetaan myös heidän arjelleen tärkeitä asioita. Kasvattajan on tärkeää olla tilanteissa läsnä, mikäli lapset esittävät kysymyksiä leikkiesseen. Kielirikasteisen varhaiskasvatuksen ollessa osana toiminnassa, löytää kohdekieli myös lasten leikkiin, heidän tutkiessaan ja ollen vuorovaikutuksessa keskenään.

Kiitos eli thank you

Toivottavasti Vinkkikooste antaa sinulle rohkaisua ryhtyä kielirikasteiseksi varhaiskasvattajaksi ja toimii ponnistuslautana kohti oman näköistäsi kielirikasteisuuden toteuttamista ryhmässäsi. Kuten näet, on hauskaa vaivatonta tuoda kielirikaste tutuksi ja aloittaa vieraan kielen omaksuminen. Kielirikaste tarjoaa uutta sisältöä toimintaan, moninaistaa oppimista ja luo valmiuksia vieraan kielen vastaanottamiseen myöhemmin.

Kiitos kaikille Teille, jotka olette olleet jakamassa ajatuksianne ja vinkkejänne kielirikasteisen varhaiskasvatuksen toteuttamisesta käytännössä, ollen näin osana vinkkikoosteen syntymistä.

Lähteet

Helenius, Aili & Korhonen, Riitta. 2011. Leikistä kieleen. Teoksessa Nurmilaakso, Marja & Välimäki, Anna-Leena (toim.): Lapsi ja kieli - Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Opas 13. Helsinki: Unigrafia Oy – yliopistopaino.

Lintunen, Pekka & Pietilä Päivi 2014. Kielen oppiminen ja opettaminen. Teoksessa Lintunen, Pekka & Pietilä, Päivi (toim.): Kuinka kieltä opitaan. Helsinki: Gaudeamus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Verkkojulkaisu:<
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf> Luettu 29.9.2019.

Vinkkikoosteessa on myös hyödynnetty sen opinnäytetyön teoriataustaa, minkä tuotosena tämä Vinkkikooste on syntynyt.

Kyselylomake palautteen antamista varten, koskien opinnäytetyön tuotosta.

1. Mitä mieltä olit Vinkkikoosteen rakenteesta? Oliko lukukokemuksesi miellyttävä?
2. Oliko kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tietopaketti riittävä?
3. Voisiko Vinkkikoostetta soveltaa ryhmässänne kun otetaan huomioon lapsien tarpeet ja taidot yksilönä sekä ryhmätasolla?